

**BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH TA‘LIM O‘QITUVCHILARINING IJODIY
TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION-PEDAGOGIK TIZIMINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Rustamova Manzura Mirkamalovna

Toshkent Kimyo xalqaro Universiteti

“Maktabgacha va boshlang‘ich ta‘lim metodikasi” kafedrası mudiri, PhD, dotsent.

m.rustamova@kiut.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22058242>

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo‘lajak boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari, innovatsion-pedagogik yondashuvlar hamda zamonaviy ta‘lim texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi yoritilgan.

Shuningdek, kreativ fikrlashni rivojlantirishda kompetensiyaviy yondashuv, raqamli ta‘lim muhiti, loyiha metodi, muammoli ta‘lim va sun‘iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish bo‘yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta‘lim, bo‘lajak o‘qituvchi, kreativlik, ijodiy tafakkur, innovatsion pedagogika, kompetensiya, STEAM ta‘limi, loyiha metodi, muammoli ta‘lim, raqamli pedagogika, sun‘iy intellekt, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация. В данной статье рассматриваются теоретические и практические основы развития творческого мышления будущих учителей начального образования, а также совершенствование инновационно-педагогической системы подготовки специалистов. Особое внимание уделяется компетентностному подходу, цифровым образовательным технологиям, проектному обучению, проблемному обучению, технологиям STEAM и возможностям искусственного интеллекта в образовательном процессе.

Ключевые слова: начальное образование, будущий учитель, творческое мышление, креативность, инновационная педагогика, компетентностный подход, цифровое образование, STEAM, проектное обучение, искусственный интеллект, педагогические технологии.

Abstract. This article examines the theoretical and practical foundations of developing creative thinking among future primary education teachers and improving the innovative pedagogical system of teacher training. The study highlights competency-based education, digital learning technologies, project-based learning, problem-based learning, STEAM education, and the application of artificial intelligence as effective tools for fostering creativity in higher education.

Keywords: primary education, future teacher, creative thinking, creativity, innovative pedagogy, competency-based approach, digital education, STEAM education, project-based learning, artificial intelligence, pedagogical technologies.

Kirish

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta‘lim tizimining asosiy vazifalaridan biri raqobatbardosh, kreativ fikrlaydigan hamda zamonaviy texnologiyalarni samarali qo‘llay oladigan pedagoglarni tayyorlashdan iborat.

Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxs kamolotining poydevori hisoblanganligi sababli ushbu bosqichda faoliyat yuritadigan pedagoglarning kasbiy va ijodiy salohiyati alohida ahamiyat kasb etadi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ham ta'lim sifatini oshirish, pedagoglarning innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash, xalqaro baholash dasturlari talablariga mos kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Ijodiy tafakkur shaxsning yangi g'oyalarni yaratishi, mavjud muammolarga nostandart yechim topishi hamda mustaqil fikr yuritish qobiliyatini ifodalaydi. Shu bois oliy pedagogik ta'lim muassasalarida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kreativ kompetensiyalarini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

Zamonaviy ta'lim tizimida pedagogning kasbiy kompetensiyasi faqat nazariy bilimlar bilan emas, balki uning kreativ fikrlashi, innovatsion yondashuvi va muammoli vaziyatlarda samarali qaror qabul qila olish qobiliyati bilan ham belgilanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim o'qituvchisi bolaning intellektual, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishida asosiy shaxs hisoblanadi. Shu sababli bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida ijodiy tafakkurni rivojlantirish oliy pedagogik ta'limning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Ijodiy tafakkur — bu shaxsning mavjud bilim va tajribalar asosida yangi g'oyalarni yaratish, muammolarga noodatiy yondashish, turli vaziyatlarda innovatsion yechimlarni ishlab chiqish hamda yangilik yaratishga bo'lgan intilishidir. Psixolog J. Gilford ijodiy tafakkurning asosiy ko'rsatkichlari sifatida fikrning ravonligi (fluency), moslashuvchanligi (flexibility), o'ziga xosligi (originality) va mukammalligi (elaboration)ni ajratib ko'rsatgan. E. Torrance esa kreativlikni muammolarni aniqlash, farazlarni ilgari surish, ularni tekshirish va yangi natijalar yaratish jarayoni sifatida izohlaydi.

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirish kompetensiyaviy yondashuv bilan chambarchas bog'liq. Kompetensiyaviy yondashuv talabaning nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llay olish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, mustaqil qaror qabul qilish va innovatsion faoliyatni tashkil etish qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadi.

Mazkur yondashuv xalqaro ta'lim standartlari, jumladan UNESCO va OECD tavsiyalarida ham pedagogik ta'limning asosiy tamoyillaridan biri sifatida e'tirof etilgan.

Bugungi kunda innovatsion-pedagogik tizim ta'lim jarayonining barcha tarkibiy qismlarini qamrab oladi. U maqsad, mazmun, metod, vosita, shakl va baholash tizimining o'zaro uzviy bog'liqligini ta'minlaydi. Ushbu tizimni takomillashtirishda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, muammoli o'qitish, loyiha metodi, hamkorlikda o'qitish, STEAM yondashuvi va raqamli pedagogika muhim o'rin egallaydi

Ijodiy tafakkurning pedagogik mohiyati

Ijodiy tafakkur – bu shaxsning mavjud bilim va tajribalar asosida yangi g'oyalar yaratishi, muammolarni turli nuqtai nazardan tahlil qilishi va samarali yechim ishlab chiqish qobiliyatidir.

Pedagog faoliyatida kreativ tafakkur quyidagi kompetensiyalarni shakllantiradi:

- innovatsion qarorlar qabul qilish;
- mustaqil pedagogik faoliyatni tashkil etish;
- zamonaviy metodlarni qo'llash;
- o'quvchilarni ijodiy faoliyatga jalb etish;

- reflektiv tahlil qilish.

Innovatsion-pedagogik tizimning tarkibiy komponentlari

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirish quyidagi komponentlar asosida amalga oshiriladi:

Motivatsion komponent

- kasbga qiziqish;
- o'zini rivojlantirishga intilish;
- innovatsion faoliyatga tayyorlik.

Mazmuniy komponent

- kreativ pedagogika;
- zamonaviy metodika;
- psixologik bilimlar;
- STEAM yondashuvi;
- raqamli kompetensiyalar.

Faoliyat komponenti

- loyiha ishlari;
- tadqiqot faoliyati;
- muammoli vaziyatlarni yechish;
- amaliy mashg'ulotlar.

Refleksiv komponent

- o'z faoliyatini baholash;
- kasbiy rivojlanish;
- pedagogik monitoring.

Innovatsion metodlarning ahamiyati

Ijodiy tafakkurni rivojlantirishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- Brainstorming (Aqliy hujum);
- Design Thinking;
- Case-study;
- Flipped Classroom;
- Project Based Learning;
- Inquiry Based Learning;
- Gamification;
- STEAM texnologiyasi;
- Digital Storytelling;
- Debat va munozaralar.

Mazkur metodlar talabalarning mustaqil fikrlashi, hamkorlikda ishlashi va muammolarni ijodiy hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Sun'iy intellekt va raqamli pedagogikaning o'rni

So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalari pedagogik ta'limda keng qo'llanilmoqda.

ChatGPT, Copilot, Gemini, Canva AI, Quizizz AI kabi vositalar:

- dars ishlanmalarini yaratish;
- testlar tuzish;
- interaktiv topshiriqlar ishlab chiqish;

- individual ta'lim trayektoriyasini shakllantirish;
- kreativ loyihalarni ishlab chiqishda yordam beradi.

Biroq sun'iy intellekt o'qituvchining o'rnini emas, balki uning kasbiy faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida xizmat qilishi zarur.

Takomillashtirilgan innovatsion-pedagogik model

Taklif etilayotgan model quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

1. Diagnostika.
2. Motivatsiya.
3. Innovatsion ta'lim muhiti yaratish.
4. Kreativ topshiriqlar tizimi.
5. Loyiha va tadqiqot faoliyati.
6. Refleksiya.
7. Monitoring va baholash.

Mazkur model natijasida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida:

- kreativ fikrlash;
- tanqidiy tafakkur;
- kommunikativ kompetensiya;
- raqamli kompetensiya;
- pedagogik innovatsiyalarni qo'llash malakasi rivojlanadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining ijodiy tafakkurini rivojlantirish oliy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

Innovatsion-pedagogik tizimni takomillashtirish orqali talabalar zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash, kreativ muammolarni hal etish hamda raqamli ta'lim muhitida faoliyat olib borish kompetensiyalariga ega bo'ladilar.

Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida kreativ pedagogika, STEAM, sun'iy intellekt va loyiha asosidagi ta'limni o'quv jarayoniga keng joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston – 2030" strategiyasi. – Toshkent, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni (yangi tahrir). – Toshkent.
3. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. Paris, 2021.
4. OECD. PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. Paris: OECD Publishing, 2023.
5. OECD. Creative Thinking Assessment Framework. Paris, 2023.
6. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2025. Geneva, 2025.
7. Fullan, M. The New Meaning of Educational Change. 6th Edition. New York: Teachers College Press, 2024.
8. Mishra, P., & Koehler, M. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK): Research and Practice. 2023.
9. Darling-Hammond, L. Powerful Teacher Education. Jossey-Bass, 2023.

10. Hattie, J. Visible Learning: The Sequel. Routledge, 2023.
11. Begimqulov U.Sh. Pedagogik texnologiyalar asoslari. Toshkent, 2022.
12. Muslimov N.A. Kasbiy ta'lim pedagogikasi. Toshkent, 2023.